

Рівне/Ровно в документах ЦРУ

Погані дороги, хабарі лікарям і спиртзавод у три зміни – так виглядає Рівне початку 50-х років минулого століття у звітах американських спецслужб

Вулиця Сталіна 1950-ті роки

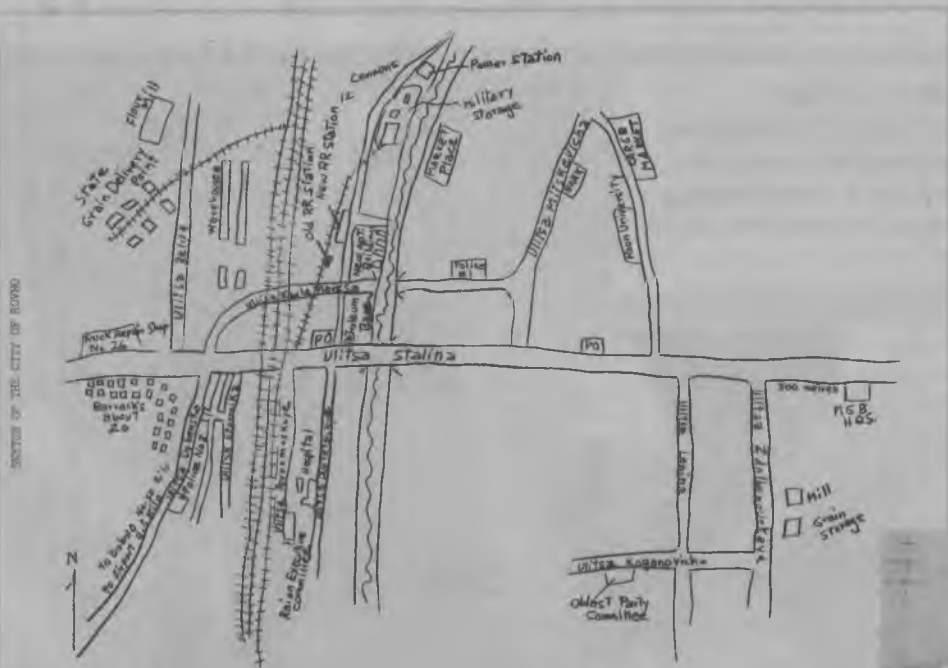

Схема Ровно (документ від вересня 1953, опис міста Ровно)

У 1953 році будували новий залізничний вокзал.

РІВНЕ БУЛО В ЦЕНТРІ ТАК ЗВАНОЇ «УКРАЇНСЬКОЇ ЖИТНИЦІ»

Щонайменше чотири державних сільськогосподарських підприємства розташовувалися у місті. Документ ЦРУ згадує про два пункти зберігання зерна, один із яких був у північно-західній частині міста (на схемі позначений як «State Grain Delivery Point») та включав декілька приміщень у комплексі. Сюди зерно підвозили вагонетками. Другий пункт зерносховища був неподалік вулиці Здолбунівської (на схемі позначений як «Mill Grain Storage»). Тут також налагодили систему автоматичного вивантаження зерна, яке транспортували лише вантажівками.

У «РОВЕНСЬКИХ» ШКОЛАХ НЕ ВИВЧАЛИ АНГЛІЙСЬКОЇ

Рівень освіти був низьким, вважали фахівці ЦРУ. Англійської не вивчали у жодній з дев'яти початкових і восьми середніх шкіл. У місті працювали вчительський інститут і сільськогосподарський технікум. Документ американської спецслужби згадує медичне училище на триста учнів, але наголошує, що якість навчання там була низькою.

лами. У ЦРУ вважали, що теплий одяг, достатня і поживна їжа, правильне і належне оздоровлення могли б покращити ситуацію.

Три лікарні приймали не більше 700 хворих, чого не вистачало для потреб міста. Рівняни проходили медогляд, відвідували хірургів, стоматологів, користувалися послугами акушерів, але ці сервіси були поганої якості, а медичне

ЦРУ ОЦІНИЛИ МЕДИЦИНУ НА «ПОСЕРЕДНЬО»

БЕЗ ВОДОГОНУ І КАНАЛІЗАЦІЇ

У місті із населенням 32 тисячі прожи-

У грудні 2016 року американські спецслужби оприлюднили 775 тисяч таємних документів. На відсканованих сторінках є багато заклясаних місць (очевидно з прізвищами інформаторів чи співробітників спецслужби), але загалом вони представляють наймовірну кількість цікавої інформації. Зокрема, декілька звітів є і про Рівне – радянське «Ровно».

вали 60% українців, 35% росіян, а також поляки зі словаками. До того поляків було більше, йдеться в документі, але через суперечки з українцями радянська влада повернула їх до Польщі.

Система водопостачання забезпечувала потреби лише жителів центру, де проживало приблизно 25% всіх рівнян. Воду з річки забирали до башти, а звідти подавали до споживачів. Після хімічної обробки містяни обов'язково мусили її кип'ятити. Рівняни також пили воду з криниць та джерел, але її ніхто ніколи не брав на аналіз.

Міською каналізацією користувалася лише чверть населення міста. Більшість туалетів знаходилися на вулиці. Їх періодично чистили, викидали екскременти у річку чи на поля як добрива. Сміття збирали у ящиках, возили кіньми на міське звалище або закопували чи спалювали. Це негативно позначалося на санітарному стані міста, робили висновок американські аналітики.

Водонапірні башта, 1954 р.

НА «ПОСРЕДНЬО»

На початок 1950-их народжуваність зменшилася, а смертність - зросла. Чверть рівнян помирили від легеневих та серцевих захворювань, 15% - від невизначених гострих та хронічних недуг, а інші містяни - від пневмонії та хвороб, характерних для даної місцевості. Серед немовлят і дітей були високі ризики захворіти на дизентерію, менінгіт чи поліомієліт.

В управлінні охорони здоров'я боролися з туберкульозом та венеричними захворюваннями, переймалися проблемами смертності новонароджених та здоров'ям дітей. Щоправда, у місті не було установ, які обліковували інфекційних хворих. Дітям робили щеплення від віспи, а дорослим, під час епідемії, - проти тифу.

У місті не проводили дезінфекції проти комах - комарів, мух, вошей, а також гризунів.

Жителі повністю залежали від державних організацій з охорони здоров'я, які були укомплектовані непрофесіона-

ми сервіси були поганої якості, а медичне устаткування - старим.

Хворі та їхні рідні, щоб отримати належне обслуговування, підкуповували лікарів грошима, борошном, маслом. Інформатор ЦРУ описав, як його батька поклали на три тижні до Здолбунівської лікарні. Спочатку рідні принесли ковдру, постіль, продукти харчування, мило і дали хабара. Потім продали корову, щоб купити дорогі медикаменти на чорному ринку. Коли ж хворого виписали додому, то щоразу платили 15 рублів медику, який робив уколи, ще й давали у презент сало.

МІСЬКІ АВТОБУСИ ХОДИЛИ ЗА ОДИМ МАРШРУТОМ

У Рівному початку 50-х минулого століття не було тролейбусів, а автобуси ходили з інтервалом в 10-15 хвилин лише за одним маршрутом: від кладовища на Дубенській до окраїни «Грабник». Проїзд коштував 1 рубль, а для працівників Автотранспортної контори «Ровно» (АТК «Ровно») був безкоштовним. Квитки рідко перевіряли.

У базарні дні - четвер та неділю - автобуси заїжджали на ринок. Транспорт часто ламався.

Дороги були у поганому стані. Лише головну вулицю імені Сталіна асфальтували. Решта були ґрунтовими, окрім частково цегляної Карла Маркса. Дивно, але згадок про польські бруківки у документах ЦРУ немає.

Від Рівного ходили автобуси до Дубна, Львова та Києва.

ПОРУЧ РІВНОГО БУВ АЕРОПОРТ, ПОБУДОВАНИЙ НІМЦЯМИ

Жодних даних про цей аеропорт у документі немає, окрім позначок на схемі. Водночас, у звіті звертають увагу на те, що через Ровно пролягло 90% залізничних доріг, котрі сполучали Київ із Заходом.

У МІСТІ НЕ БУЛО ПІДПРИЄМСТВ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Багато жителів тогочасного Рівного працювали чиновниками та в партійних органах, адже місто було адміністративним центром області.

В АТК «Ровно» (на схемі позначена як «Track Repair Shop, No 26») працювало приблизно сто робітників. Вони ремонтували військову та іншу техніку. На Замковій розташовувалися магазин, а також філіал цієї контори, де заправлялися всі міжміські та міські автобуси.

Шпанівський Спиртогорілчаний Комбінат, згідно з даними американців, працював приблизно триста чоловік і працював 24 години на добу в три зміни (щоправда, на повну потужність лише в період з вересня до квітня). Завод розливав та оброблював власні, а також алкогольні напої зі Львова та Києва.

У Рівному був цегляний завод, який розташовувався вздовж залізничної лінії на відстані приблизно півкілометра від міста. На цьому виробництві працювали колишні польські переселенці.

ВІД КАЗАРМ ВНОЧІ РУХАЛИСЯ ВАНТАЖІВКИ І ТАНКИ

Між вулицею Сталіна (нині - Соборна) і Дубенською (на схемі позначено «Warehacks about 20») розташовувалися військові казарми. Американський звіт згадує про велику кількість вантажівок і танків між липами, що проглядалися з вулиць. Інформатор повідомляв, як травневої ночі 1950 року моторизовані ешелони рухалися до полігону між Олександрією та Костоподем.

Зі звітів ЦРУ, Рівне початку 1950-х було середньостатистичним радянським містом з посередньою якістю життя. Водночас, шляхи комунікації, військові стратегічні об'єкти та підприємства визначають долю міста у майбутньому.

Олексій БУХАЛО, історик, журналіст